

Pello 2017

Ritavaaran asemakaavan arkeologinen inventointi

Marika Kieleväinen 14.6.2017

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologista inventointia Pellon Ritavaaran asemakaavan suunnittelualueella. Työn tilaaja on Pellon kunta/FCG ja hankeomistaja on Pellon kunta. Maastoinventoinnin suoritti FM Marika Kieleväinen 27. - 28.5.2017, yht. 2 kenttätöypäivää. Hankealue sijaitsee Pellon kirkolta 6,8 – 7,9 km itäkoilliseen. Alueen laajuus on noin 1,0 km². Inventointialue sijaitsee Ritavalkean hiihtokeskuksen alueella Valkeajärven rannalla. Inventointialueella sijaitsee Ritavaara (309,5 m mpy). Korkeuserot ovat enimmillään 20 – 25 m / 100 m.

Inventoinnissa tarkastettiin kaksi tunnettua muinaisjäännöstä Ritavalkea 1 ja Ritavalkea 2, löydettiin yksi uusi mahdollinen muinaisjäännös Valkeajärvi koillinen 3 sekä 6 kulttuuriperintökohdetta ja 4 muuta kohdetta. Kulttuuriperintökohteet olivat leimapuita ja muut kohteet kuoppajäännöksiä ja rajamerkkejä.

Kaava-alueen maankäytöllä voi olla vaikutuksia kohteisiin Ritavalkea 1 ja Valkeajärvi koillinen 3.

Sisällysluettelo

	S.
1. Perustiedot.....	3
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	4
2.1. Esiselvitys.....	4
2.2. Tutkimushistoria.....	5
2.3. Maastoinventointimenetelmä.....	5
3. Geologia, topografia ja maisema.....	7
3.1. Maastokuvaukset ja valokuvat.....	9
4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö.....	19
5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö.....	19
6. Tulokset.....	20
Yleiskartta kohteista.....	21
7. Kohdehakemisto.....	22
8. Kohdetiedot.....	22
9. Aineistoluettelo.....	43

1. Perustiedot

Inventointialue: Ritavaaran suunnittelualue sijaitsee Pellon kirkolta 6,8 – 7,9 km itäkoilliseen.

Tilaaaja: Pellon kunta/FCG

Hankeomistaja: Pellon kunta

Inventoinnin laji: kaavainventointi

Kenttätöaika: 27.-28.5.2017, yhteensä 2 kenttätöpäivää

Karttanumerot: TM35-lehtijako, T4241R

vanha yleislehtijako, 2641 02

Korkeus: n. 190 – 309 m mpy

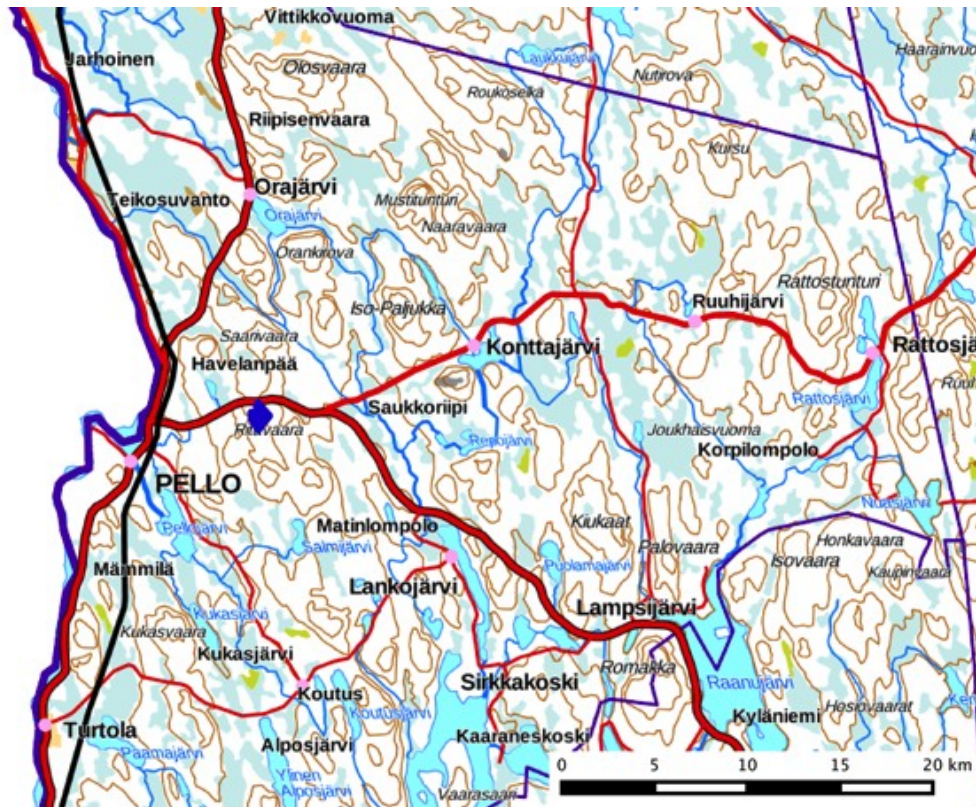
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto

Kopio raportista: Museoviraston arkisto (digitaalinen ja paperikopio)

Aiemmat löydöt: KM 25650:1-2, kvartsikaavin ja -iskoksia

Inventointilöydöt: -

Aiemmat tutkimukset: 1984 Markku Korteniemi, Pellon muinaisjäännösinventointi, Museovirasto

Kartta 1. Kohdealueen sijainti. Hankealue sinisenä. Maanmittauslaitoksen maastokarttarasteri 1: 500 000, 5/2017.

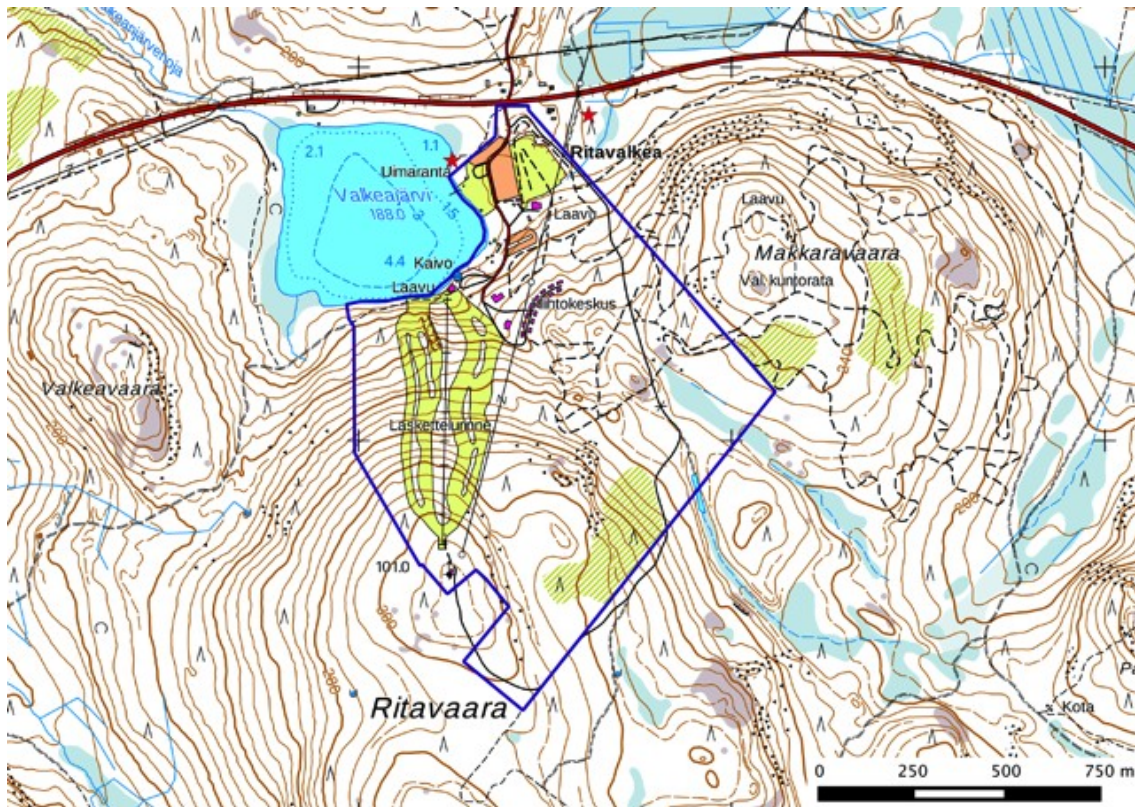

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Kaava-alue sijaitsee Pellon kirkolta 6,8 – 7,9 km itäkoilliseen. Alueen laajuus on noin 1,0 km². Inventointialue sijaitsee Ritavalkean hiihtokeskuksen alueella Valkeajärven rannalla. Inventointialueella sijaitsee Ritavaara (309,5 m mpy). Korkeuserot ovat enimmillään 20 – 25 m / 100 m.

Kaava-alueen pohjoisreunalla on esihistoriallinen asuinpaikka, Ritavalkea 1 ja kaava-alueen koillisreunasta noin 80 metrin päässä sijaitsee pyyntikuoppakohde, Ritavalkea 2. Lähialueelta ei tunneta muita muinaisjään-
nöksiä. Lähimmät muinaisjäännökset ovat suunnittelualueesta 3,3 kilometriä etelälounaaseen sijaitseva pyyntikuoppakohde (Koppelovaaranoja), 4 kilometrin päässä lounaaseen sijaitseva esihistoriallinen asuin-
paikka, Hanhiriipi ja 4,9 kilometriä lounaaseen sijaitsevat kivikautinen asuinpaikka Hietakaula ja muinaisjään-
nösryhmä Alainen Lupovaara länsi.

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologista inventointia Pellon Ritavaaran asemakaavan suunnittelualueella. Työn tilaaja on Pellon kunta/FCG ja hankeomistaja on Pellon kunta. Maastoinventoinnin suoritti FM Marika Kieleväinen 27. - 28.5.2017, yht. 2 kenttätyöpäivää. Inventoinnin tarkoituksena oli selvittää kaava-alueen läheisyydessä olevien muinaisjään-
nösten laajuus ja tarkastaa alue mahdollisten uusien mui-
naisjään-
nösten varalta.

Kartta 2. Asemakaava-alueen rajausta sinisenä viivana, muinaisjään-
nöset punaisina tähtinä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 5/2017.

2.1. Esiselvitys

Muinaisjään-
nösten paikallistaminen ja arviointi perustuu alueella aikaisemmin tehtyjen arkeologisten selvitys-
ten tuloksiin. Näiden tietojen lisäksi esiselvityksessä käytetään erilaisia aineistoja, joiden avulla erotetaan muinaisjään-
nösten sijainnin kannalta relevantit alueet.

Esihistoriallisten kohteiden osalta esiselvityksen keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineiston pistepilviaineisto. Historiallisen ajan kohteita etsitään topografian, kirjallisuustietojen, perimätiedon, paikannimistön ja internetistä löytyvän historiallisen karttamateriaalin avulla, kuten pitäjänkartojen, rajakartojen, tie- ja liikennekarttojen, sotilaskart-
tojen tai myös alueesta laadittujen vanhimpien peruskarttojen avulla.

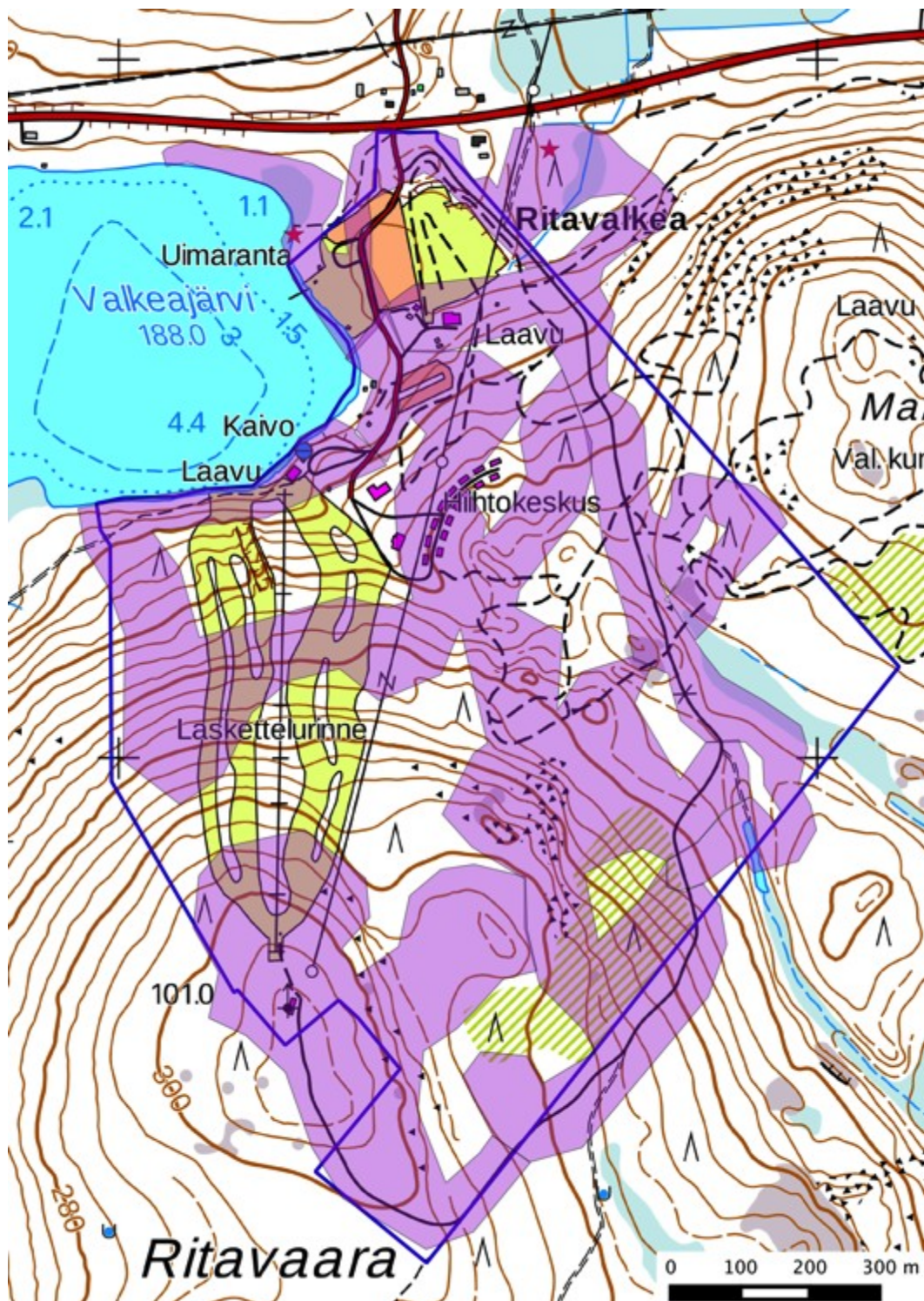

2.2 Tutkimushistoria

Markku Korteniemi on tehnyt tutkimuksia kaava-alueella vuonna 1984 Pellon inventoinnin yhteydessä. Tällöin hän tarkasti Ritavalkean esihistoriallisen asuinpaikan, joka oli osittain tuhoutunut hiekanotossa. Samoin hän tarkasti Ritavalkean pyyntikuoppakohteen, joka myös oli osittain tuhoutunut hiekanotonyhteydessä. Korteniemen inventointiraportissa kerrotaan myös tarinaperimästä, jonka mukaan Ritavaaran rinteillä olisi ollut piilopirttejä vanhan ja ison vihan aikaan. Näistä ei kuitenkaan ole löytynyt fyysisiä jäänteitä. Samuli Paulaharju on käynyt havainnoimassa Ritavalkean pyyntikuopat ennen hiekanoton aloittamista. Hän kertoo pyyntikuoppaketjusta kirjassaan Lapin muisteluksia. Kaava-alueen lähialueella on tehty valtion metsien kulttuuriperintöinventointia vuosina 2011 ja 2014 Oili Räihälän ja Taisto Karjalaisen toimesta.

2.3. Maastoinventointimenetelmä

Inventoinnissa tarkastettiin tunnetut muinaisjäännökset ja niiden lähiympäristö sekä topografian ja maaperän perusteella otollisia alueita. Inventoinnissa tarkastettiin Valkejärven vedenalaista ranta-aluetta uimarannan kohdalta noin 230x10 metrin alueelta. Inventointi suoritettiin märkäpuvussa perustuen silmävaraisiin havaintoihin. Maastossa arvioitiin tarkemmin ne alueet, jotka esiselvityksen perusteella osoittautuvat relevantiksi löytää uusia muinaisjäännöksiä. Tähän sisältyy mm. laserkeilausaineistoon perustuvien havaintojen tarkastamista. Inventointi perustuu pääosin silmänvaraisiin pintahavaintoihin. Uusia muinaisjäännöksiä etsitään mm. maanpinnan korkeussuhteiden, maaperän ja poikkeavan kasvillisuuden perusteella. Erityistä huomiota kiinnitetään tunnettujen muinaisjäännöskohteiden ympäristöihin. Mahdollisten kulttuurikerrosten toteamiseksi ja rakenteiden iän (resentti < > muinaisjäännös) sekä tarkoituksen selvittämiseksi tehdään n. 30 x 30 cm:n kokoisia koekuoppia ja kairausta 2 cm:n kairalla. Havaitut kohteet valokuvataan ja niiden ympäristöstä kirjataan maasto- ja maisemaselvityksiä sekä mahdolliset taustatiedot. Kohteiden sijainti mitataan gps-paikantimella, jonka tarkkuus on n. +/- 3-6 m. Paikkatietohallintaan käytetään QGis 2.10. -ohjelmaa.

Kartta 3. Inventoidut alueet merkitty violetina, muinaisjäännökset tähdellä. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 5/2017.

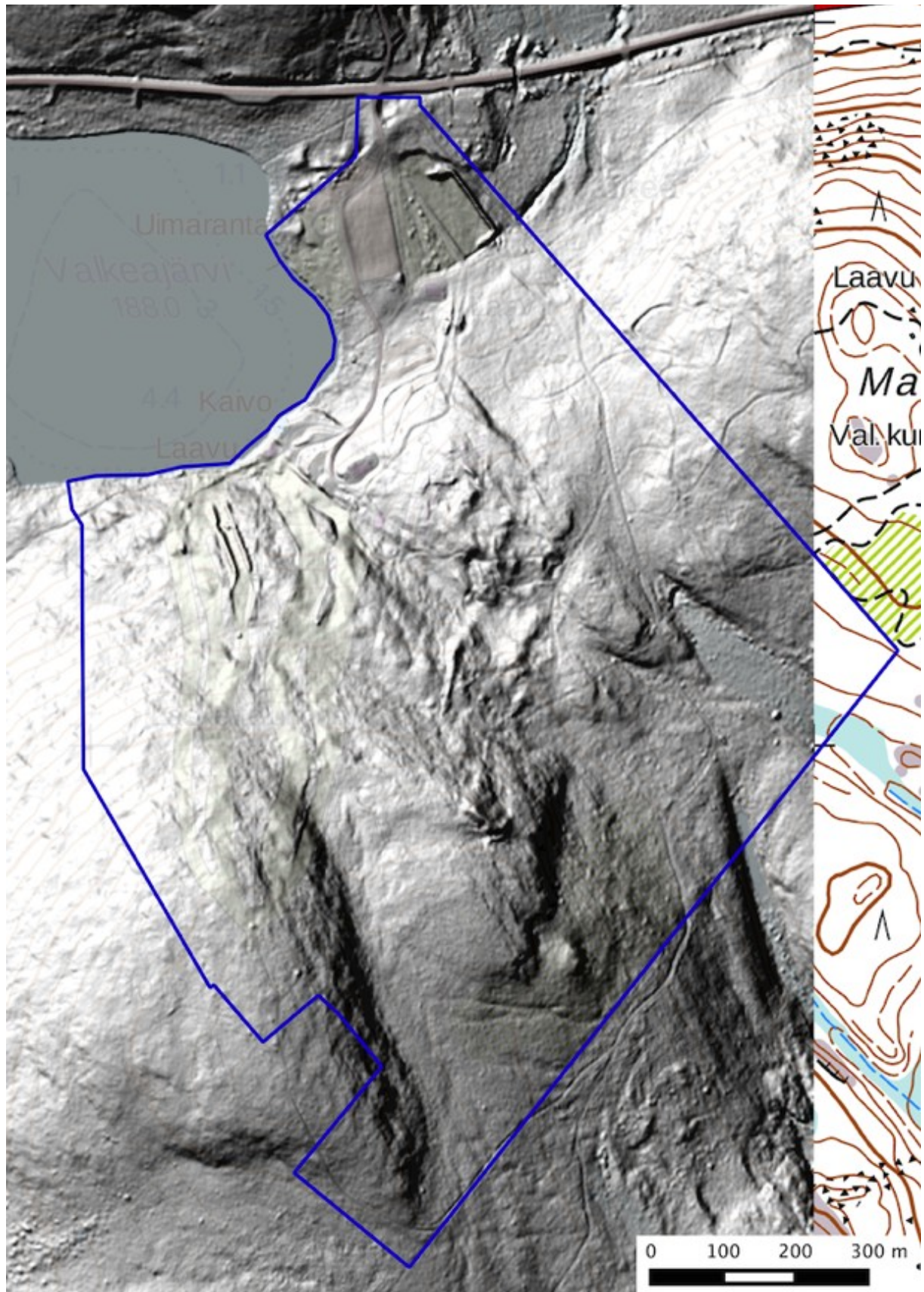

3. Geologia, topografia ja maisema

Kaava-alue sijaitsee pääosin korkeudeltaan 309,5 m mpy olevan Ritavaaran ja Makkaravaaran (260 m mpy) välisellä alueella ja niiden rinteillä. Luoteesta kaava-alue rajoittuu Valkeajärveen, joka on saivojärvi. Kaava-alueen korkeusvaihtelu on n. 190-309 m mpy. Kaava-alue on pääosin vedenkoskematonta aluetta. Ancyclusjärven ylin ranta sijaitsee Pellon alueella 195-200 metriä nykyisen merenrannan yläpuolella. Tällöin Valkeisjärven rannat ovat olleet veden peitossa.

Ritavaarasta koilliseen sijaitseva Ritavalkea kuuluu epäyhtenäiseen harjujaksoon, jossa on lajittuneen aineksen kumpuja ja pieniä laajentumia. Se on osa pohjavesialuetta. Ritavaaran ja Makkaravaaran välissä on kerrostunut lajittuneen aineksen kumpuja ja harjanteita. Näiden välisessä laaksossa on lisäksi mannerjäätikön sulamisvesien huuhtomaa kalliota, rapautumisrakka sekä kaksi sulamisvesien kuluttamaa laaksoa. (Geologian tutkimuskeskus 2017. 18-19, 21.) Ritavaara ja sen rinteet ovat pääosin hiekkamoreenia. Siellä täällä on avokalliota ja lohkareita. Ritavaaran ja Ritavalkean välissä on hiekkamoreenista muodostuneita moreenikumpuja. Kaava-alueen kallioperä on pääosin kvartsisyyeniittiä ja kvartsidiorieettia Ritavaaran itäpuolella sijaitsee valtakunnallisesti arvokas tuuli- ja rantakerrostuma-alue Jai-Paljukka. Sen rinteillä näkyy Ancyclusjärven vaiheen rantavoimien vaikutuksia ja mannerjäätikön sulamisvesien muodostama delta.

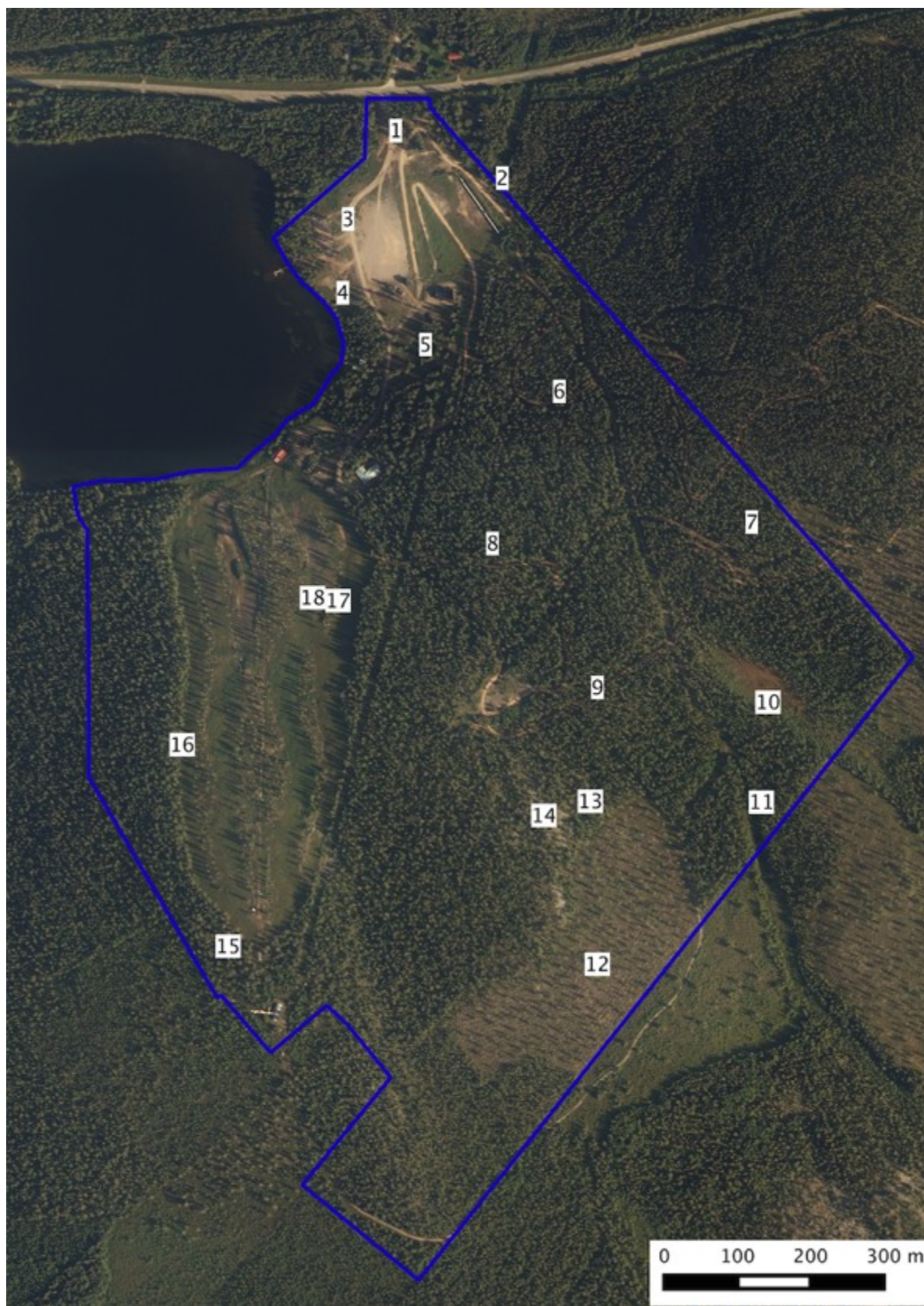
Kaava-alueella sijaitsee Ritavalkean laskettelu- ja leirikeskus, ampumarata, hiihtostadioni sekä pururatoja. Ritavaaran pohjoisrinteellä on viisi laskettelurinnettä. Valkeajärven kaakkoisrannalla on uimaranta, jossa on laituri, pukukopit, käymälä ja grillikatos. Uimarannasta etelään on pari ilmeisesti yksityiskäytössä olevaa mökkiä. Kaava-alueen itäreunalla kulkee tie, joka johtaa Ritavaaran huipulle. Ritavaaran huipulla on masto. Rakentamattomia alueita lukuun ottamatta kaava-alue on metsänpeitteistä. Metsä on pääosin havumetsää, jossa kasvaa vain vähän lehtipuita. Kaava-alueen kaakkoiskulmassa on hakkuuaukko.

Kartta 4. VINOVALOVARJOSTE 2 m DEM. Kaava-alue sinisellä rajauksella. Maanmittauslaitoksen laserkeilauspistepilviaineisto 5/2017.

3.1. Maastokuvaukset ja valokuvat

Kartta 5. Kuvauspaikat 1 - 18 ja alueen ortoilmakuva. Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat 5/2017.

Kuva 1. Kaava-aluetta kuvattuna etelään laskettelukeskukseen ja hiihtostadionille johtavalta tieltä. Taustalla näkyy Ritavaara ja sen rinteillä olevat laskettelurinteet. Oikealla hieman Valkeajärveä.

Kuva 2. Maisemaa kuvattuna Ritavaaran huipulle johtavalta tieltä. Kuvattu itään kohti pyyntikuoppakohdetta, Ritavaara 2. Maasto on havupuuvaltaista, kuivaa kangasmetsää.

Kuva 3. Uimarantaa kuvattuna lounaaseen. Taustalla Valkeajärvi.

Kuva 4. Valkeajärven rantaa kuvattuna kohti pohjoista. Taustalla näkyy uimarannan laituri ja muita uimarannan rakennuksia.

Kuva 5. Maisemaa hiihtostadionin eteläpuolella. Alueella on aikanaan tehty maanmuokkaustöitä. Kuvan kohdalla maata on siirretty ja maastoa tasoitettu. Ympärillä kasvaa mäntymetsää. Kuvattu itään.

Kuva 6. Tyypillistä maisemaa inventointialueella. Kuivaa kangasmetsää, joka on mäntyvaltaista. Maasto on kivikkoista. Kuvattu etelään.

Kuva 7. Maisemaa kaava-alueen itäosassa. Maasto on kivistä, mäntyvaltaista kangasmetsää. Kuvattu itään.

Kuva 8. Maastossa risteilee pururatoja. Maasto on mäkistä, mäntyvaltaista kangasmetsää. Kuvattu pohjoiseen.

Kuva 9. Pururataa ja maastoa kuvattuna kaava-alueen keskiosassa. Kuvattu itäkoilliseen.

Kuva 10. Kaava-alueen itäosassa sijaitseva suo kuvattuna itään.

Kuva 11. Kaava-alueen kaakkoisreunalla sijaitseva pieni lampi ja kosteikko. Kuvattu etelään.

Kuva 12. Hakkuuaukkoa kaava-alueen kaakkoisosasta. Kuvattu lounaaseen.

Kuva 13. Ritavaaran koillisrinnettä kuvattuna länsilounaaseen. Rinne on jyrkkä, kallioinen ja kivinen. Siinä kasvaa harvakseltaan mäntyjä.

Kuva 14. Maisemaa kuvattuna Ritavaaran koillisrinteeltä itään.

Kuva 15. Kuvaa Ritavaaran laelta. Maasto on kivistä, puusto on harvaa ja se on pääosin mäntyä. Kuvattu itään.

Kuva 16. Ritavaaran pohjoisrinnettä kuvattuna pohjoisluoteeseen. Rinteellä kasvaa pääosin havumetsää. Pohjakaasvillisuutena on sammalta ja varpuja.

Kuva 17. Kuvattu Ritavaaran laskettelurinteeltä kohti koillista. Kuvassa laskettelukeskuksen majoitusrakennuksia.

Kuva 18. Kuvaa Ritavaaran laskettelurinteeltä kohti Valkeajärveä. Kuvassa näkyy laskettelukeskuksen rakennuksia. Kuvattu pohjoiseen.

4. Alueen esihistoriallinen maankäyttö

Kaava-alueella tiedetään olleen esihistoriallista maankäyttöä, koska alueella on kaksi tunnettua muinaisjään-
nöstä, Ritavalkea 1 ja Ritavalkea 2. Korteniemi (1984, 160) arvelee, että asuinpaikka ja pyyntikuopat olisivat
olleet käytössä samanaikaisesti eli kyseessä olisi pyyntitukikohta. Pyyntikuoppien avulla on pyydetty metsä-
peuroja. Esihistoriallisena aikana ihmiset ovat liikkuneet vuodenkierron mukana, jonka seurauksena on syn-
tynyt kesä- ja talvikylä. Tapana on ollut liikkua saaliseläimen rytmin mukaan. Alueen esihistorialliset asuin-
paikat keskittyvät vesistöjen läheisyyteen ja alueille, joiden maaperä on hiekkaa tai hienompaa lajittunutta.
Kaava-alueella ei ole muinaisjäännöksiä Ritavalkean kohteita lukuun ottamatta, lähimmät muinaisjäännökset
sijaitsevat 3,3–4,9 kilometrin päässä. Nämä ovat asuinpaikka- ja pyyntikuoppakohteita.

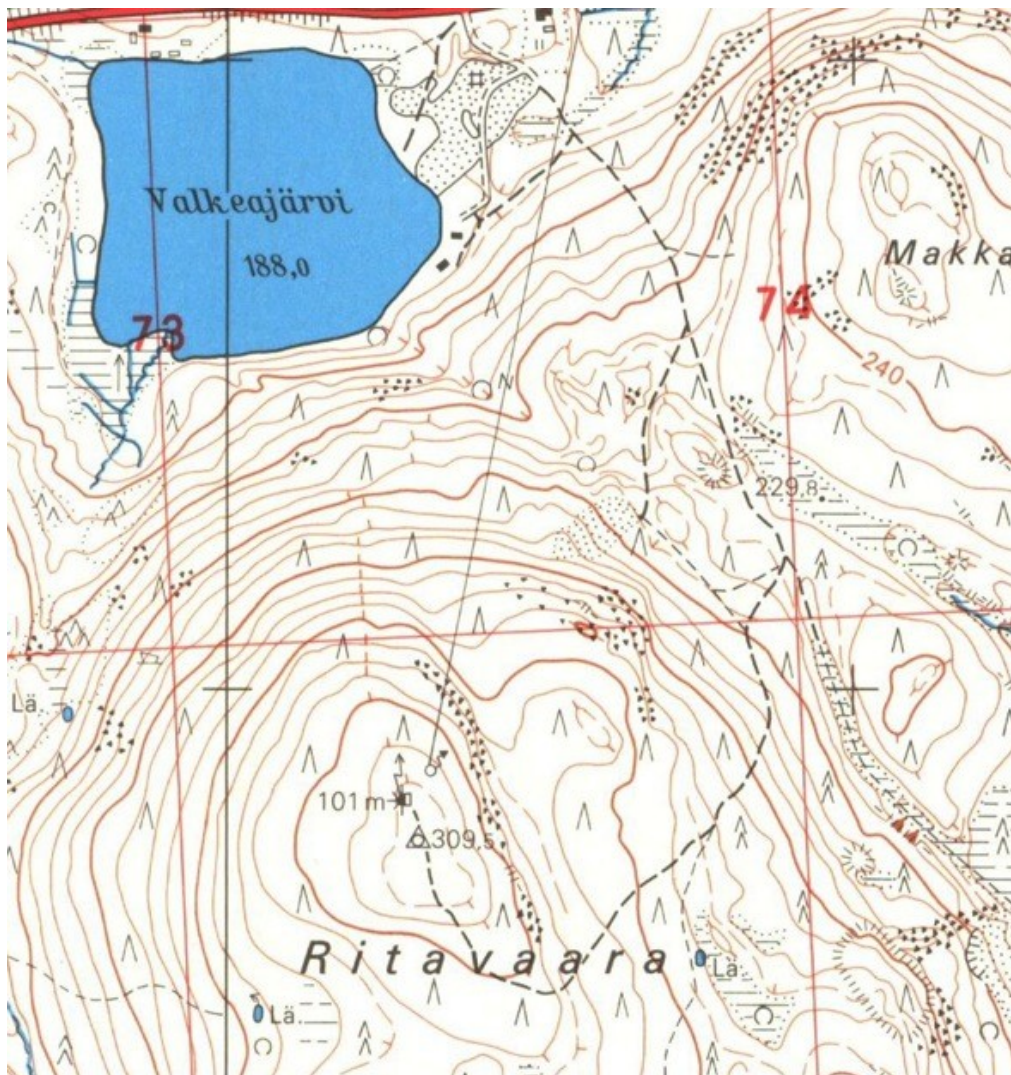
5. Alueen historiallisen ajan maankäyttö

Kaava-alueelta ei ole tiedossa historiallista asutusta. Lähimmät historialliset muinaisjäännökset sijaitsevat
4,5 kilometriä luoteeseen Kittisvaaralla, jossa on Maupertusin mittausketjun muistomerkki. Muoniojoen ran-
nalla, nykyisessä Pellon keskustassa on ollut historiallista kyläasutusta. Pysyvän asutuksen muodostuessa
alueelle, se on keskittynyt jokiväylän varteen. Historiallisella ajalla Pello on kuulunut Tornion lappiin. Vanhois-
sa kartoissa Ritavaaran alueelle ei ole merkitty asutusta, vaikka todennäköisesti sitä on jossakin lähialueella
ollut. 1800-luvun karttoihin on merkitty kulkureitti Pellon kylältä Valkeajärven pohjoispuolelta Saukkoriipiin ja
siitä edelleen Konttajärvelle ja Lankojärvelle.

Kertomaperimän mukaan Ritavaaralla on ollut piilopirtejä vanhan ja iso vihan aikoihin. Korteniemen teke-
mien haastatteluiden mukaan myös Makkaravaaran laella olisi ollut piilopirtin jääniteitä. Hiekanotto Ritaval-
kean alueella on aloitettu 1926 Korteniemen mukaan. Tässä on tuhoutunut osa alueen tunnetuista muinais-
jäännöksistä. Pellon kylästä Saukkoriipiin on ryhdytty rakentamaan maantietä vuonna 1927. Vuoden 1977
peruskarttaan on merkitty latoja Ritavuomaan, joka sijaitsee noin kilometrin kaava-alueesta kaakkoon. Sa-
maan karttaan on merkitty Valkeajärven rannalle kaksi rakennusta paikalle, jossa nykyään on yksityisten omis-
tamia mökkejä.

Kartta 6. 1800-luvun pitäjänkartassa näkyy Valkeajärvi karttaleikkeen oikeassa laidassa. Sen pohjoispuolitse
kulkee polku. Torniojoen varrella on asutusta. Kartat: Arkistolaitoksen digitaaliarkisto, pitäjänkartat, Ylitornio.

Kartta 7. Ote 1970-luvun peruskartasta. Kartan ylä laidassa näkyy alue, jossa hiekanotto on tapahtunut. Vaaran laelle johtaa polku, joka nykyisin on tie. Kartat: Maanmittauslaitoksen vanhat kartat.

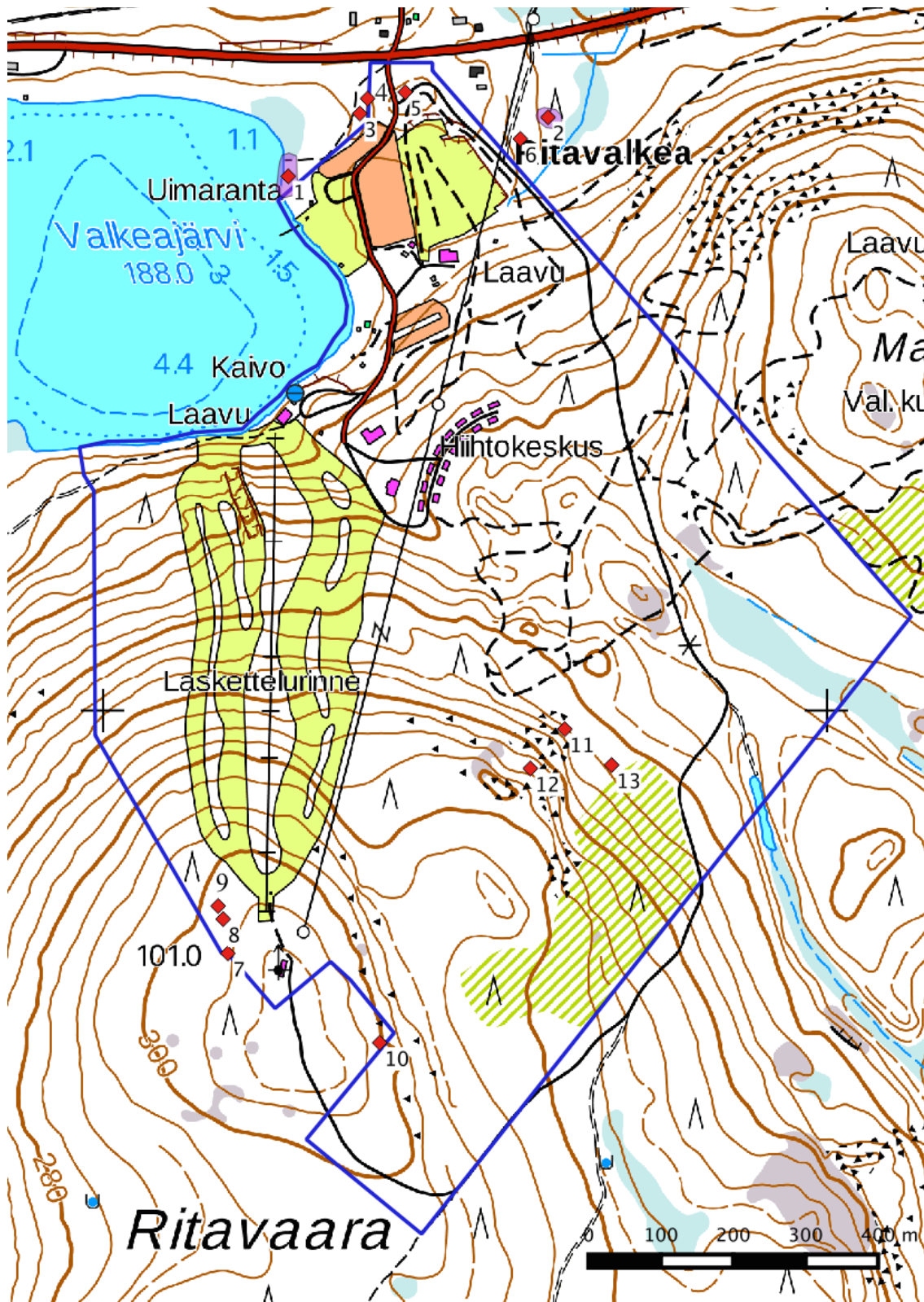
6. Tulokset

Inventoinnissa tarkastettiin kaksi tunnettua muinaisjäännöstä, joille tehtiin uusi aluerajaus. Lisäksi löydettiin yksi uusi mahdollinen muinaisjäännös, Valkeajärvi koillinen 3 pyyntikuoppa, kuusi kulttuuriperintökohdetta, jotka olivat leimapuita sekä neljä muuksi kohteeksi luokiteltavaa.

Kaava-alueen maankäytöllä voi olla vaikutuksia kohteisiin Ritavalkea 1 ja Valkeajärvi koillinen 3.

Kuhmossa, 14.6.2017

Marika Kieleväinen

Kartta 8. Kohteiden sijainti merkitty punaisella neliöllä, kaava-alue sinisellä viivalla. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 5/2017.

7. Kohdehakemisto

Kohde	sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm	rauh.lk	status
1. Ritavalkea 1	22	Esihistoriallinen asuinpaikka	Kivikausi	1	2	MJ
2. Ritavalkea 2	25	Pyyntikuopat	Ajoittamaton	3	2	MJ
3. Valkeajärvi koillinen 1	27	Kuoppajäännös	Ajoittamaton	1		M
4. Valkeajärvi koillinen 2	27	Kuoppajäännös	Ajoittamaton	1		M
5. Valkeajärvi koillinen 3	29	Mahdollinen pyyntikuoppa	Ajoittamaton	1		U
6. Ritavalkea 3	30	Kuoppajäännös	Ajoittamaton	1		M
7. Ritavaara pohjoinen 1	31	Rajamerkki	Ajoittamaton	1		KP
8. Ritavaara pohjoinen 2	33	Leimapuu	Uusi aika	1		KP
9. Ritavaara pohjoinen 3	35	Leimapuu	Uusi aika	1		KP
10. Ritavaara	36	Leimapuu	Uusi aika	1		KP
11. Ritavaara koillinen 1	38	Leimapuu	Uusi aika	1		KP
12. Ritavaara koillinen 2	40	Leimapuu	Uusi aika	1		KP
13. Ritavaara koillinen 3	42	Rajamerkki	Ajoittamaton	1		M

Taulukko. Status: U uusi muinaisjäännöskohde/löytöpaikka, MJ tunnettu muinaisjäännöskohde, KP muu kulttuuriperintökohde, M muu havainto

8. Kohdetiedot

1. Ritavalkea 1

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	Ritavalkea 1 854010104	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P:7412740 I:373256 Z: n.189 m mpy
Tyypin tarkenne			
Ajoitus yleinen	Esihistorallinen	Koordinaattiselite	Alueen keskipiste
Ajoitustarkenne	Kivikautinen	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	kvartsikaavin		
Aiemmat tutkimukset	Markku Korteniemi, inventointi 1984	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, koekuopitus
Aiemmat löydöt	KM25650 asuinpaikkalöytö		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee Valkeajärven rannalla, Ritavalkean uimarannan pohjoispuolella. Maastossa on havaittavissa metsäinen kangassaareke, joka eroaa ympäröivästä maastosta. Saareke on päältä tasainen ja sen reunoilla kasvaa mäntyjä. Saarekkeen päällä ei kasva puita. Idästä saareke rajoittuu hiekanottokuoppaan, pohjoisesta maasto madaltuu soistumaksi ja lännestä Valkeajärveen. Saarekkeen eteläpuolella maasto on epätasaista, mäntyvaltaista kangasmetsää. Kangassaarekkeen päältä pohjakaasvillisuus on kulunut, mutta siitä ei havaittu asuinpaikkajäänteitä. Koekuoppia tehtiin kangassaarekkeen eteläpuolelle kaavan vaikutusalueelle kahdeksan kappaletta. Koekuopat olivat kooltaan noin 20x30 cm. Ensimmäisestä koekuopasta, joka oli lähimpä-

nä kangassaareketta, löytyi kvartsikaavin. Se oli kooltaan 2,8x1,6 cm. Toisesta päästä katkennut, toisesta päästä terää työstetty. Profiili oli kolmiomainen. Kaavin jätettiin löytöpaikalleen. Koekuopan profiili: Humuskerros noin 10 cm, nokikerros n. 5cm, huuhtoutumiskerros noin 10-15 cm, jonka jälkeen alkoi rikastumiskerros, joka vaihtui pikkuhiljaa pohjamaaksi. Koekuopasta 4 havaittiin myös kvartsikiveä, mutta näissä ei ollut työstön jälkiä. Koekuopat 7 ja 8 tehtiin grillikatoksen luona olevalle kangassaarekkeelle. Näissä ei havaittu jälkiä esihistoriallisesta toiminnasta.

Havaintojen perusteella kohteelle tehtiin aluerajaus.

"Valkeajärven saivajärven koillisrannalla sijaitseva kivikautinen asuinpaikka, jonka vuoden 1984 inventoinnissa on suureksi osaksi todettu tuhoutuneen hiekanoton seurauksena. Säilynyt kangaskumpareena löytöalue arvioitiin alaltaan n. 30 x 12 m laajuiseksi ja vain noin metrin järvenpintaa ylemmäksi. Paikalla havaittiin löytöinä kvartsikaavin ja runsaasti kvartsi-iskoksia, sekä palaneita kiviä ja kulttuurikerosta, jonka vahvuudeksi mitattiin noin 8 cm. Asuinpaikasta itään noin 200 m sijaitsee pyyntikuoppajärjestelmä (Ritavalkea 2)."(Museovirasto)

Vaikutusten arvio: Mahdollisia vaikutuksia. Ritavalkea 1 muinaisjäännösalue ulottuu kaava-alueelle. Muinaisjäännöksen vaikutusalue tulee jättää rakentamisen ja maanmuokkauksen ulkopuolelle.

Valokuvat

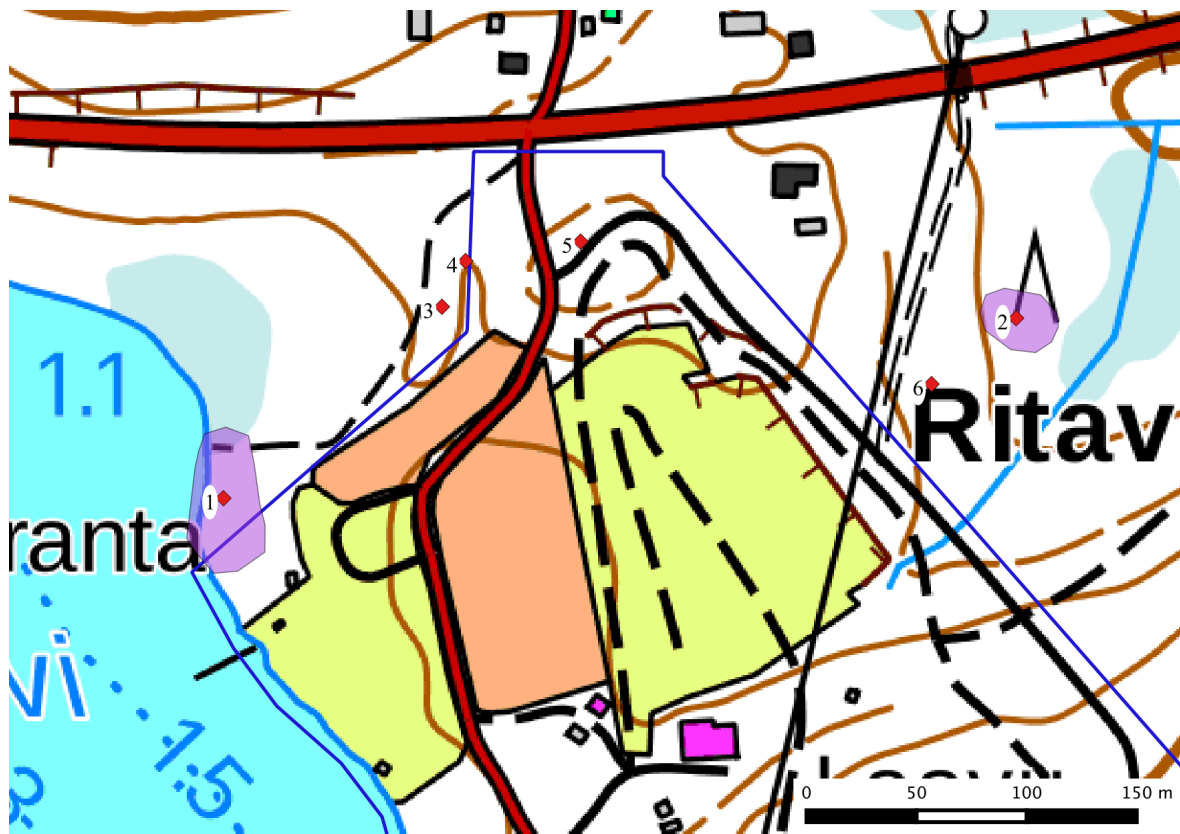
Asuinpaikka kuvattuna pohjoisesta. Asuinpaikka on tasaisella kangassaarekkeella kuvan keskellä. Oikealla Valkeajärvi.

Ritavalkea 1 erottuu kuvan vasemmalla tasaisena alueena. Kuvan keskellä koekuoppa 1.

Koekuopasta 1 löytynyt kvartsikaavin.

Kohteiden 1-6 tarkempi sijainti. Näkyvissä myös kohteiden 1 ja 2 aluerajaus.

2. Ritavalkea 2

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	Ritavalkea 2 854010105	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja vaimustuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P:7412823 I:373616 Z: n.185 m mpy
Tyypin tarkenne	pyyntikuopat		
Ajoitus yleinen	ajoittamaton	Koordinaattiselite	keskipiste
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	Markku Korteniemi inventointi 1984	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

"Makkaravaaran ja Mellajavaaran välisessä hiekkakankaassa, Valkeajärven koillispuolella on sijainnut peura-kuoppien pyyntijärjestelmä. Samuli Paulaharju on todennut paikalla maatuneita peruranhautoja. Vuodesta 1926 aluetta on käytetty hiekanottoon, ja vain kolme itäisintä kuoppaa oli jäljellä inventoinnin aikaan vuonna 1984. Ne ovat ns. Makkaranvaarankaulassa, noin 80 m itäkaakkoon Kulosen asuinrakennuksesta. Ne ovat samansuuntaiset (pohjois-etelä), itäkaakko-länsiluode -suuntaisessa linjassa ja 4 sekä 7 m päässä toisistaan. Kuopat ovat soikeita, kooltaan noin 2,2 - 3,3 m ja ½ m syviä."-Muinaisjäännösrekisteri

Pyyntikuoppakohde tarkastettiin inventoinnissa. Pyyntikuopat sijaitsevat tasaisella mäntykankaalla, joka viettää hieman pohjoiseen. Kohde sijaitsee noin 45 metriä etelään muinaisjäännösrekisterin osoittamasta koordinaattipisteestä. Pyyntikuopat sijaitsevat noin 100 metriä etelään maantie numero 83:sta ja noin 30 metrin päässä pururadasta itään. Mäntykankaalla on kolme soikeaa, matalahkoa kuoppaa, jotka sijaitsevat toisiinsa nähden itäkaakko-länsiluode linjassa. Kuoppa 1:n mitat ovat 260x270x35 cm. Kuoppa 2:n mitat ovat 280x200x45 cm. Kuoppa 3:n mitat ovat 230x170x40 cm.

Koordinaatit:

Kuoppa 1: P: 7412817 I: 373622

Kuoppa 2: P: 77412827 I: 373623 (Kuoppa 2 koordinaatit heittävät hieman. Oikeasti on samassa linjassa kahden muun kuopan kanssa)

Kuoppa 3: P: 373622 I: 373622

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta. Sijaitsee kaava-alueen ulkopuolella.

Valokuvat

Pyyntikuoppa 2 kuvattuna lännestä. Kuopan reunalla kasvaa kuusen taimi, pohjalla on lunta ja pohjoispäähän on kasattu rankoja.

Pyyntikuoppa 3 kuvattuna pohjoisesta. Kuopan pohjalla on lunta.

3. Valkeajärvi koillinen 1

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Maarakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7412826 I: 373355 Z: n. 190 m mpy
Tyypin tarkenne	Kuopat		
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Noin 70 metriä etelään maantie 83:sta ja 40 metriä länteen Ritavalkean laskettelukeskukseen johtavasta tiestä on kuoppajäänнос. Kuoppa sijaitsee muutaman metrin päässä polusta mäntyvaltaisella metsäkankaalla länteen viettävällä rinteellä. Kuoppa on kooltaan 1,2 x 1,3 metriä ja syvyydeltään 30 cm. Muodoltaan se on neliömäinen. Kuoppa on selvärajainen. Kyseessä mahdollisesti moderni kuoppa. Muistuttaa muodoltaan ja olemukseltaan poterokuoppaa. Vrt. Kohde 4 Valkeajärvi koillinen 2.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

Kohde kuvattuna idästä. Kuoppajäänös sijaitsee polun vieressä loivassa rinteessä.

4. Valkeajärvi koillinen 2

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Maarakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7412847 I: 373366 Z: n. 190 m mpy
Tyypin tarkenne	kuopat		
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton	Koordinaattiselite	GPS--mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee noin 50 metriä etelään maantiestä numero 83 ja 32 metriä länteen Ritavalkean laskettelukeskukseen johtavalta tieltä. Kohde sijaitsee tasamaalla havupuuvaltaisessa metsässä. Kooltaan kuoppajäänös on 1,4 x 1,4 metriä ja syvyydeltään 60 cm. Kuoppa on jyrkkäreunainen ja inventointihetkellä sen pohjalla oli lunta. Kyseessä todennäköisesti moderni kuoppajäänös. Muistuttaa muodoltaan ja olemukseltaan poterojäänöksiä. Kohteesta noin 24 metrin päässä etelälounaassa on samantapainen kuoppajäänös.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

Kuoppajäänös kuvattuna idästä.

5. Valkeajärvi koillinen 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Mahdollinen muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7412856 I: 373418 Z: n. 193 m mpy
Tyyppin tarkenne	Pyyntikuoppa?		
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee noin 46 metriä etelään maantiestä numero 83, Ritavalkea laskettelukeskukseen ja Ritavaaran laelle johtavien teiden risteämiskohdassa. Kuoppajäänös sijaitsee kuivalla hiekkakankaalla. Sen päällä ei kasva kasvillisuutta. Kuopan halkaisija on 1,5 metriä ja syvyys noin 25 cm. Kuopan pohjoispuolelta on otettu hiekkaa. Kuoppa voi olla jäänne Makkaravaaran ja Mellajavaaran välissä kulkeneesta pyyntikuoppaketjusta, jonka itäpäästä on säilynyt kolme kuoppaa, Ritavaara 2. Muodoltaan kuoppa muistuttaa Ritavaara 2 pyyntikuoppia. Kuoppajäänös sijaitsee kohdalla, joka vanhojen karttojen perusteella olisi säilynyt hiekanotolta.

Vaikutusten arvio: Mahdollisia vaikutuksia. Kohde on mahdollinen muinaisjäänös ja sijaitsee kaava-alueella. Kohde voi tuhoutua, jos kaavoitusalueen tiestöön tehdään muutoksia tai paikalta otetaan hiekkaa.

Valokuvat

Kuoppajäänös kuvattuna länsiluoteesta. Taustalla kulkee Ritavaaran laelle johtava hiekkatie.

6. Ritavalkea 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Maarakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7412791 I: 373577 Z: n. 182 m mpy
Tyyppin tarkenne	Kuopat		
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee Ritavalkean hiekkakankaalla, jossa kasvaa mäntyä ja pohjaskasvillisuus on mäntyvaltaista. Kohde sijaitsee noin 15 metriä pururadalta itään ja noin 40 metrin päässä Ritavaaran laelle johtavalta tieltä koilliseen. Kuopan koko on 1,8 x 2,2 metriä ja syvyys 40 cm. Siinä on jyrkähköt reunat ja se on muodoltaan neliömäinen. Verrattuna Ritavalkea 2 pyyntikuoppiin, jotka sijaitsevat noin 48 metrin päässä koillisessa, tämä kuoppa on paljon selkeärajaisempi ja jyrkkäreunaisempi. Kyseessä liene modernimpi kuoppajäänös. Kuopan funktio on epäselvä.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

Kuoppajäänös kuvattuna koillisesta. Taustalla näkyy pururata ja vasemmassa yläkulmassa Ritavaaran laelle johtavaa tietä sekä hiihtostadionin maavalleja.

7. Ritavaara pohjoinen 1

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Kivirakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7411665 I: 373173 Z: n. 305 m mpy
Tyypin tarkenne	Rajamerkit		
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee lähellä Ritavaaran huippua. Maasto on kivistä ja kallioista. Aluskasvillisuus on varpuvaltaista. Puusto on mäntyä. Rajamerkki on ladottu kivistä ja keskellä on korkeampi silmäkivi. Rajamerkin koko on 125x125 cm ja korkeus 50 cm. Keskikiven korkeus on 20 cm. Keskikiveen on kaiverrettu rajapyykin numero, joka on 21 tai 91. Rajamerkki on mahdollisesti poistunut käytöstä, koska noin viiden metrin päässä eteläloussa on modernimpi, oranssi rajapyykki.

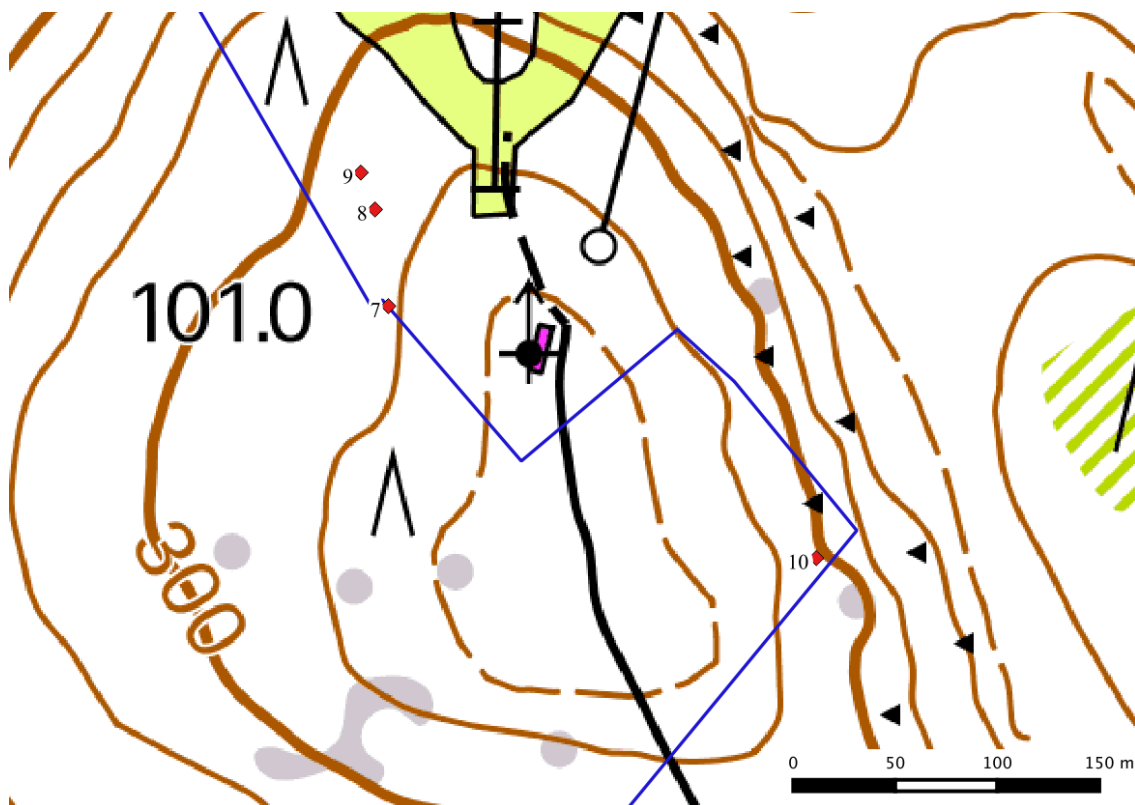
Vaikutusten arvio: Sijaitsee kaavoitusalueen rajalla. Ei siten pitäisi olla vaikutusta kaavoitusalueeseen

Valokuvat

Rajamerkki kuvattuna pohjoisluoteesta. Taustalla näkyy masto ja sen kiinnikkeitä.

Kohteiden 7-10 tarkempi sijainti Ritavaaran laella.

8. Ritavaara pohjoinen 2

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7411712 I: 373167 Z: n. 303 m mpy
Tyyppin tarkenne	Leimapuu		
Ajoitus yleinen	Uusi aika	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee lähellä Ritavaaran lakea, noin 40 metrin päässä nykyisistä laskettelurinteistä länteen. Maasto on kivistä kangasmetsää, jonka pohjakasvillisuus on varpuvaltaista. Vanhan käppyräisen männyn kyljessä on noin 15x2 cm kokoinen pilkka, jossa on näkyvillä yksi leima. Pilkan suunta on pohjoiseen ja se on noin 1,2 metrin korkeudella. Pilkka on kyljestynyt alkuperäisestä paljon.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

Leima kuvattuna pohjoisesta

Leimapuu kuvattuna etelästä.

9. Ritavaara pohjoinen 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7411731 I: 373160 Z: n. 302 m mpy
Tyypin tarkenne	Leimapuu		
Ajoitus yleinen	Uusi aika	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee lähellä Ritavaaran lakea, noin 150 metriä laelta lounaaseen, laskettelurinteiden länsipuolella. Maasto on kuivaa mäntykangasta. Kelottuneen vanhan männyn kyljessä on pieni pilkka, jossa vielä osittain näkyvissä leima. Pilkka osoittaa luoteeseen. Pilkan koko on noin 6x4cm.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

Leima kuvattuna luoteesta.

Leimapuu kuvattuna pohjoisesta.

10. Ritavaara

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7411542 I: 373383 Z: n. 303 m mpy
Tyypin tarkenne	Leimapuu		
Ajoitus yleinen	Uusi aika	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee kivisellä Ritavaaran itärinteellä noin 120 metrin päässä Ritavaaran laesta. Maasto on kivikoinen. Puusto on mäntyä. Lämpimältä noin 50 cm männyssä on kolme pilkkaa, joissa on leimoja. Pilkka 1 on itään ja se on kooltaan 30x5 cm. Siinä on näkyvissä yksi leima. Pilkka 2 on länteen. Sen koko on 26x12 cm ja siinä on kaksi pilkkaa. Pilkka 3 osoittaa pohjoiskoilliseen ja siinä on kaksi leimaa. Kaikki leimat ovat samanlaisia ja niiden koko on noin 3,5x2 cm.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

Pilkka 2 kuvattuna lännestä. Siinä näkyy kaksi leimaa.

Leimapuu kuvattuna luoteesta.

11. Ritavaara koillinen 1

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 373382 I: 373639 Z: n. 245 m mpy
Tyypin tarkenne	Leimapuu		
Ajoitus yleinen	Uusi aika	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee Ritavaaran itään viettävällä rinteellä noin 173 metrin päässä Ritavaaran huipulle johtavasta tiestä lounaaseen. Maasto on kivikkoista ja kallioista. Kasvaa lähinnä mäntyä. Kelottuneessa männyssä on kolme pilkkaa, joissa leimoja. Pilkka 1 osoittaa itään ja on kooltaan 11x5 cm. Se on noin 1,4 metrin korkeudella. Leima on kooltaan 2,5x2 cm. Pilkka 2 on kooltaan 13x7 cm ja se osoittaa koilliseen. Se on 1,1 metrin korkeudella. Pilkka 3 osoittaa myös koilliseen ja se on kooltaan 16x6 cm ja se on noin 0,6 metrin korkeudella. Puun läpimitta on noin 25 cm. Puun luoteispuolella, rungossa on noin puolenmetrin korkeudella ympärysmitansuuntainen ura.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta.

Valokuvat

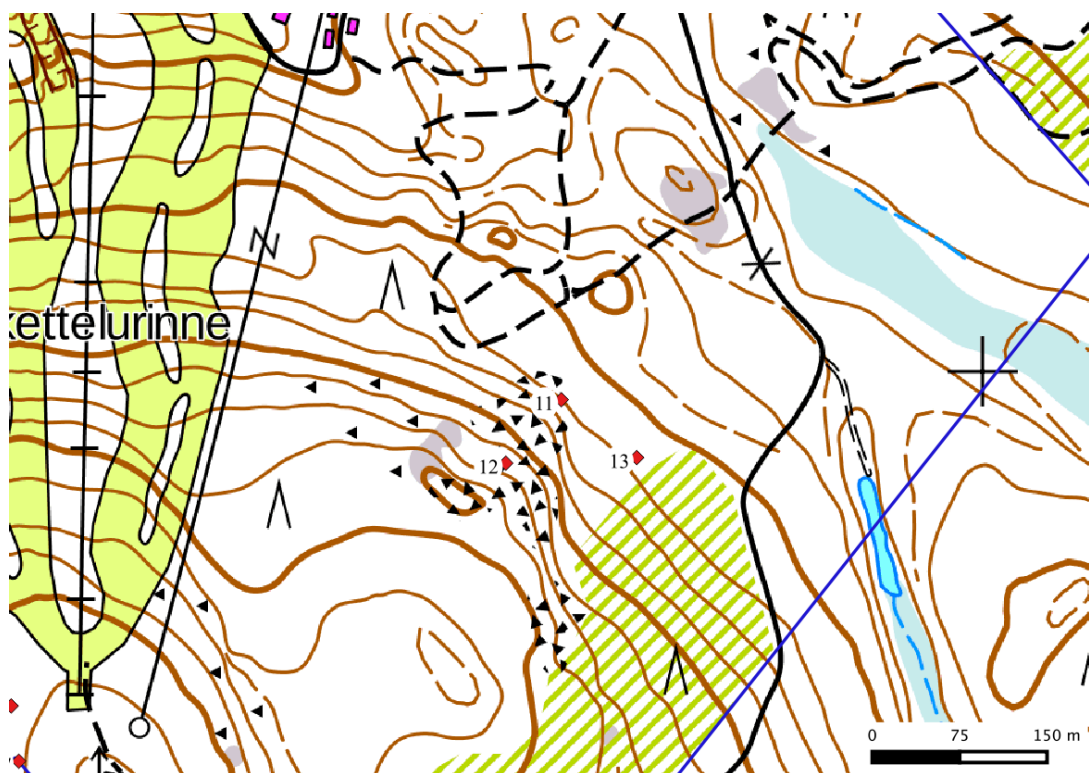
Kuvassa kelottunut mänty, jonka kyljissä on kolme pilkkaa. Leimapuu kuvattu idästä.

Pilikka 3 vasemmalla kuvattuna koillisesta ja oikealla pilikka 1 kuvattuna idästä.

Leimapuun luoteispuolella on puunrungossa ympäröysmitan suuntainen ura. Kuvattu luoteesta.

Kohteiden 11-13 sijainti Ritavaaran rinteellä.

12. Ritavaara koillinen 2

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7411921 I: 373591 Z: n. 267 m mpy
Tyypin tarkenne	Leimapuu		
Ajoitus yleinen	Uusi aika	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee Ritavaaran koillisrinteellä noin 470 metrin päässä Ritavaaran laelta koilliseen ja noin 260 metrin päässä nykyisistä laskettelu rinteistä itäkaakkoon. Maasto on kivikkoista. Lämpimitaltaan noin 53 cm männynsä on kaksi pilkkaa, joissa leimoja. Pilkka 1 on kooltaan 10x3 cm ja se osoittaa eteläkaakkoon. Pilkka 2 on noin 1,3 metrin korkeudella. Leiman halkaisija on noin 2,5 cm. Pilkka 2 on kooltaan 20x6 cm ja se osoittaa pohjoisluoteeseen. Leiman halkaisija on noin 2 cm.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta

Valokuvat

Lähikuva leimapuun leimasta

Leimapuu kuvattuna kaakosta.

13. Ritavaara koillinen 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	-	TM35-lehtijako	T4241R
Laji	Muu kohde	Vanha yleislehtijako	2641 02
Tyyppi	Kivirakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7411925 I: 373703 Z:n. 245 m mpy
Tyypin tarkenne	Rajamerkit		
Ajoitus yleinen	Ajoittamaton	Koordinaattiselite	GPS-mittaus
Ajoitustarkenne	-	Etäisyystieto	
Inventointilöydöt	-		
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-		

Kuvaus:

Kohde sijaitsee Ritavaaran koillisrinteellä hakkuuaukon laidassa noin 95 metriä länsilounaaseen Ritavaaran laelle johtavalta tieltä. Kivistä ladottu rajamerkki on kooltaan 110x120 cm ja korkeus 60 cm. Keskellä oleva silmäkivi on noin 40 cm korkea. Silmäkiveen on kaiverrettu rajamerkin numero, joka on hieman epäselvä. Numero on joko 64, 74 tai 84. Rajamerkki on käytössä.

Vaikutusten arvio: Ei vaikutusta

Valokuvat

Rajamerkki kuvattuna kaakosta.

9. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto:

Geologian tutkimuskeskus 2017. Pello. http://www.lappi.fi/lapinliitto/c/document_library/get_file?folderId=2471638&name=DLFE-29385.pdf

Geologian tutkimuskeskus,
<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Maanmittauslaitoksen historiallinen kartta-aineisto(kokoelma) Pitäjäkartasto (Ylitornio 2641 02 la),

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>

Maanmittauslaitos,
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali, muinaisjäännösrekisteri ja Kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, Kemijärvi, Salla
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>